

İTKAN AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

مجلة إتيقان للدراسات الأكاديمية

ITKAN JOURNAL FOR ACADEMIC RESEARCH

e-ISSN: 3062-0988

Cilt | المجلد | Volume: 3

Sayı | العدد | Issu: 4

Haziran | حزيران | June 2026

Adnan Algül, “el-Hulâsatu’l-Fıkhiyye fi’l-Ahvâli’s-Şahsiyye (ez-Zevâc ve’t-Talâk)”

‘Adnân Algül, “al-Khulâşah al-Fiqhiyyah fî al-Aḥwâl al-Shakhşîyyah (al-Zawāj wa al-Talâq)”

Fevziye MOL

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş
İstiklal Üniversitesi, İslami İlimler
Fakültesi, Temel İslam Bilimleri ABD.,
Kahramanmaraş, Türkiye
E-mail: avat.mol.01@gmail.com

Master’s Student, Kahramanmaraş İstiklal
University, Faculty of Islamic Sciences,
Department of Basic Islamic Sciences,
Kahramanmaraş, Türkiye.
ORCID: 0009-0008-1183-2685

Makale Bilgisi | معلومات المقالة | Article Information

Makale Türü نوع المقالة Article Types:	Kitap İncelemesi مراجعة كتاب Book Review
Geliş Tarihi تاريخ الإرسال Date Received:	31.03.2026
Kabul Tarihi تاريخ القبول Date Accepted:	22.05.2026
Yayın Tarihi تاريخ النشر Date Published:	30.06.2026
Yayın Sezonu فصل النشر Pub Date Season:	Haziran حزيران June

Atıf | كيفية الإحالة | Cite as

Mol, Fevziye. "Adnan Algül, “el-Hulâsatu’l-Fıkhiyye fi’l-Ahvâli’s-Şahsiyye (ez-Zevâc ve’t-Talâk)”. *İtkan Akademik Araştırmalar Dergisi* 3/4 (Haziran 2026), 288-293.

İntihal | الانتحال | Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.
تم فحص هذه المقالة باستخدام برنامج iThenticate، ولم يتم اكتشاف أي انتحال.
This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan | التعهد الأخلاقي | Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
يعلن أنه تم الالتزام بالمبادئ العلمية والأخلاقية أثناء تنفيذ وكتابة هذه الدراسة، وأن جميع المصادر المستخدمة قد تم توثيقها بشكل صحيح.
It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Fevziye Mol).

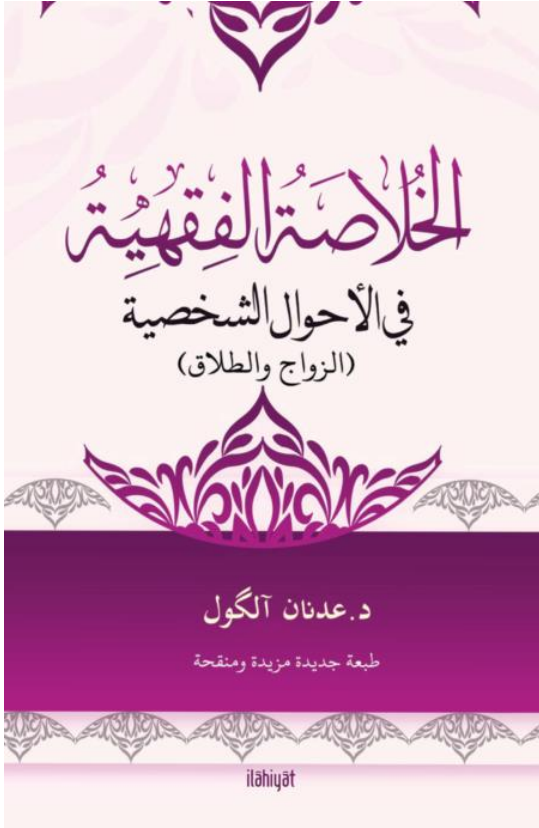
Yayıncı | الناشر | Published by

Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi | جامعة كهرمان مرعش الاستقلال | Kahramanmaraş İstiklal University

Lisans Bilgisi | الترخيص | License Information

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC 4.0) ile lisanslanmıştır.
هذا العمل مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي – الإحالة – غير تجاري 4.0 دولي (CC BY NC 4.0).
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC 4.0).

Adnan Algül, “el-Hulâsatu’l-Fıkhiyye fi’l-Ahvâli’s-Şahsiyye (ez-Zevâc ve’t-Talâk)”
(Ankara: İlahiyat Yayınları, 2024)



Öz: Adnan Algül’ün ele aldığı *el-Hulâsatu’l-fıkhiyye fi’l-ahvâli’s-şahsiyye (ez-zevâc ve’t-talâk)* adlı eser aile hukukundaki temel kavram ve kurumları ele almaktadır. Çalışmada özellikle evlilik, boşanma, velayet, nafaka konuları dini-hukuki boyutlarıyla ele alınmıştır. Yazar, eserini hem öğrenciler hem de araştırmacılar için teorik ve pratik bir kaynak olarak sunmaktadır. Klasik fıkıh literatürüne dayalı yorumlarla modern uygulamalara ışık tutan çalışma, aile hukukunun temel ilkelerini ortaya koyup uygulamadaki süreçleri analiz etmektedir. Değerlendirmenin amacı Algül tarafından kaleme alınan *el-Hulâsatu’l-fıkhiyye fi’l-ahvâli’s-şahsiyye (ez-zevâc ve’t-talâk)* adlı eseri akademik bir çerçevede ele alarak eserin güçlü yönlerini ve eleştiriye açık yönlerini tespit etmek ve değerlendirmektir. Bu doğrultuda eser, yöntem açısından incelenerek analiz edilmiştir. Aynı zamanda bu incelemede ahval-i şahsiyye konularının ele alınış biçimi, kullanılan kaynaklar, kavramsal çerçeveler incelenmiş betimsel ve eleştirel yöntem benimsenmiş, eserin fıkıh literatüründeki yeri ve akademik değeri tespit edilmeye çalışılmıştır. İnceleme sonucunda eserin bazı meselelerde açıklama derinliği ve kaynak çeşitliliği bakımından geliştirilmesi gereken yönler bulunduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırma, ilgili eserin ilmi değerini ortaya koymayı ve literatüre katkısını değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İslam Aile Hukuku, Evlilik, Boşanma, *el-Hulâsatu’l-Fıkhiyye fi’l-Ahvâli’s-Şahsiyye (ez-Zevâc ve’t-Talâk)*, Adnan Algül.

‘Adnân Algül, “al-Khulāṣah al-Fiqhiyyah fī al-Aḥwāl al-Shakhṣiyyah (al-Zawāj wa al-Ṭalāq)”

Abstract: This study examines the work titled *al-Khulāṣah al-Fiqhiyyah fī al-Aḥwāl al-Shakhṣiyyah* by ‘Adnân Algül, which focuses on the fundamental concepts and institutions of family law. The study analyzes issues such as marriage, divorce, guardianship, alimony, and inheritance through both their religious and legal dimensions. The author presents his work as a theoretical and practical resource for both students and researchers, shedding light on modern applications through interpretations based on classical fiqh (Islamic jurisprudence) literature. The primary objective of this study is to identify the strengths and areas open to criticism in the academic work titled *al-Khulāṣah al-Fiqhiyyah fī al-Aḥwāl al-Shakhṣiyyah* written by ‘Adnân Algül, which outlines the processes of family law in practice. In this regard, the work will be analyzed and evaluated in terms of its methodology. Furthermore, this review adopts a descriptive and critical method, examining the conceptual frameworks and the way personal status (al-aḥwāl al-shakhṣiyyah) issues are addressed. As a result of the review, the work’s position in fiqh literature and its academic value have been determined. It was observed that while the work possesses depth of explanation in some matters, there are areas that could be improved in terms of resource diversity. In this context, the study aims to reveal the scientific value of the work and evaluate its contribution to the literature of personal status law.

Keywords: Islamic Family Law, Marriage, Divorce, *al-Khulāṣah al-Fiqhiyyah fī al-Aḥwāl al-Shakhṣiyyah*, ‘Adnân Algül.

İslam hukukunda evlenme ve boşanma ile ilgili hükümlerin gerek kaynak ve sistematik gerekse hukuk siyaseti açısından bu derece önem arz etmesi, İslam dininin aileye bakış açısı ile yakından ilgilidir. Çünkü toplumun atomize olmuş en küçük birimi fert, en küçük hücresi ise (hacmi, tarihi süreçte iktisadî ve sosyal şartlara göre zaman zaman değişiklik arz etmekle beraber) evlenme akdi ile hayat birliği kuran karı-koca ve daha sonra çocuklardan oluşan ailedir. Sosyal anlamda makro organizmalar diyebileceğimiz toplumların sağlıklı olması, kendilerini oluşturan mikro organizmalar (hücreler) durumundaki ailelerin sağlıklı olmalarına bağlıdır. Zira üstün değerlerin korunup sonraki nesillere aktarılmasında önemli rol üstlenen ailenin yapısı ve düzeni, hem toplumsal doku ile hem de toplumun şekillendirdiği devlet teşkilat müesseseleri ile yakından ilgilidir.¹

Bireyin büyüdüğü, farkındalık kazandığı, kendini tanımaya başladığı ilk yer ailedir. Aile toplumun temelini oluşturur, insan aile içinde sorumluluk sahibi bir birey haline gelir. Bu durum, toplumun büyüüp gelişmesinde hayati bir rol oynar. Günümüzde de aile kavramı sıkça ele alınmış ve bu konu hakkında çeşitli eserler kaleme alınmıştır. Aile kavramı geçmişten günümüze önemini kaybetmemiştir; nitekim hem akademik çevrelerde hem de çeşitli ilim camiasında bu alanda sempozyumlar, konferanslar düzenlenmiştir. Ailenin önemini kavramanın yanında hangi esaslara dayanarak inşa edilmesi gerektiği de güncel tartışmaların odak noktalarından biridir. Bu bağlamda aile kurma eylemi, salt bir zorunluluktan ziyade, insanın biyolojik yönelimleri ile toplumsal beklentilerin karşılıklı etkileşimi sonucu şekillenmektedir.

Aile iki bireyin iradesiyle kurulan bir müessesedir. Tarafların karşılıklı olarak sevgi ve saygı dışında birbirine yönelik hak ve mükellefiyetleri söz konusudur. Ailenin temelleri atılırken aslında hukuki bir aşamaya da dahil olmuş olunur. Nitekim evlilik, boşanma, nafaka, mehir gibi her bir husus hukuki birer süreçtir. Değerlendirmeye tabi tutulan eser aile hukuku üzerine kaleme alınmış kapsamlı bir çalışmadır. *el-Hulâsatu'l-fıkhiyye fi'l-ahvâli's-Şahsiyye (ez-zevâc ve't-talâk)* adlı eser Adnan Algül tarafından yazılmış İbrahim Salkını'nın editörlüğünde okuyucuya sunulmuştur. Müellif İslam hukuku alanında çeşitli çalışmalar yürütmüş ve bilhassa aile hukuku alanında araştırmalar gerçekleştirmiştir. Eserin sonunda zikredilen “Kütübü'l müellif” başlığı altında ilgili yazara ait on beş eser zikredilmiştir. Bu, müellifin akademik bağlamda İslam hukuku alanında kimliğinin üretken olduğuna delalet etmektedir. Eser ilk kez Kasım 2019'da yayımlanmış olup ikinci baskısı 2024 yılında neşredilmiştir. Çalışmada ele alınan eser ikinci baskısı temel alınarak içerik ve yöntem açısından tahlil edilmiştir. Eser bütünüyle 287 sayfadan oluşmaktadır. Müellif eserine mukaddime ile giriş yapıp konunun çerçevesini ortaya koymuş olup akabinde nikahın tanımına ve hükmüne değinmiştir. Yazar, eseri "Ez-zevâc" ve "Et-talâk" başlığı kapsamında iki ana bölüme taksim etmiştir. Her bölüm alt başlıklar altında fasıllara, fasıllar mabhaslara, mabhaslar ise matlab başlıklarına ayrılmıştır. Her konunun kavramını önce lügavi ve ıstılahi olarak beyan etmiştir. Nikahın hangi hususlarda haram ne şekilde mekruh ve hangi yönüyle vacip hükmünde olduğunu, öte yandan nikahın cumhur-u fukahânın nezdinde sünnet, Şâfiî fıkıh görüşü bakımından da özgün durumlarda mübah olarak görüldüğünü, ek olarak mürecceh görüşün, delillerine istinaden cumhur-u fukaha olduğunu dile getirmiştir.

Yazar eserin Ez-zevâc kısmında evlilik akdinin şartlarını, çeşitlerinin doğuracağı sonuçları, eşlerin birbirleri üzerindeki hakları konu edinip ana başlıklara ayırmıştır. İlk olarak evlilikten önce bahsi geçen nişan evresinin tanımını yapıp şartlarını zikretmiştir. Tarafların nişan bozma durumunda birbirleriyle ilgili olarak hangi hakların ortaya çıkacağını ifade edip Hanefî, Maliki, Şâfi mezheplerinin görüşleriyle desteklemiştir.

¹ Şamil Dağcı, “İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri1(Devamlı Evlenme Engelleri)”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/1 (Haziran 1999),176.

Osmanlı aile hukuku kanununda geçen düzenlemelerden de bahsederek konuya farklı biraçıdan bakmamızı sağlamıştır. Mezheplerin verdiği hükümlerin ekseriyetini deliliyle beraber izah edip evlilik akdinin çeşitlerini küçük alt başlıklarla belirtip, konuyu açıklığa kavuşturan açıklamalarla ele alıp, okuyucunun zihninde düzenli bir şema oluşmasını sağlamıştır. Evlilik akdinin sonuçları kısmında ifade edilen mehir çeşitlerinin hangi durumlarda farklı türlere dönüşeceğini açıklayıcı bir biçimde sunarak günümüzde bilinen mehrin tek tür olmadığını farklı çeşitlerinin de bulunduğunu ifade ederek okuyucuyu aydınlatmıştır. Eserin ikinci bölümünde ise boşanma konusunu ele almakla birlikte talakın tanımıyla konuya giriş yapmış olup evliliğin nihai aşaması olan iddet konusuna kadar ilerleyerek konuyu sistematik bir şekilde açıklamıştır. Talak İslam hukukunda kocanın eşini boşaması anlamına gelmekle beraber mübah kabul edilir. Ancak kocaya verilen bu yetki şeriatın sınırlamalarına tabiidir. Eserde talakın hukuki statüsünü ele alan müellif; fukahanın bu kurumun meşruiyet esası üzerinde ittifak ettiğini, ancak durumsal dini hükümler (tekliî hükümler) bağlamında iki farklı yaklaşıma/mezhebe ayrıldığını belirterek, her bir ekolün argümanlarını dayandığı fıkıh kaideleriyle birlikte ortaya koymuştur. Fukaha, kaideleri kullanarak bu ayrımı açık bir şekilde ortaya koymuştur. Müellif boşanmanın Kur'an-ı Kerim ve sünnette sabit olduğuna delil vererek konunun önemini delillerle sunmuş, iddetin mahiyetini ve hangi durumlarda müddetinin farklılık gösterdiğini ayetlerle beyan etmiştir. Hatime (sonuç) kısmında da İslam aile hukukunun, evlilik sürecine başından sonuna kadar büyük önem atfederek eş seçimi ve eşlerin birbirleri üzerindeki hak ve sorumluluklarını düzenlediğini dile getirip eşlerin birbirlerine karşı hak ve sorumlulukları bildikleri takdirdedünya ve ahiret mutluluğunu elde edeceklerini ifade etmiştir. Müellif ayrıca kadının da belirli bir meblağ ödeme karşılığında hul' talebinde bulunarak evliliği sona erdirebileceğini belirtmiştir. Eserde kadının mehirden boşanmaya kadar sahip olduğu hakları zikretmesi, bu konuyu ayrıca hatime kısmında da vurgulaması, temel bilginin daha net anlaşılmasını sağlamaktadır. Aynı noktaları yeniden zikretmesi genel bütünlüğü sağlamakla beraber yazarın meseleleri toparlama yönündeki çabasını ortaya koymaktadır. Müellif eserden ilmi bağlamda istifade eden okuyucuya bu ilmi başkalarına da iletme hususunda tavsiyede bulunup bunun kendisi için sadaka-i cariye olacağını ifade etmiştir. Ayrıca okuyucudan nasihat ve görüşlerini iletmesini talep etmesi eserin eleştiri ve değerlendirmeye açık bir nitelik taşıdığına delalet etmektedir.² Aile müessesinin muhafazası için faydalı eğitim faaliyetleri düzenlenmesi gerektiğini öngörmüş, son olarak akademik kaynakça ile eseri nihai hale ulaştırmıştır. Yazar, yöntem olarak öncelikle kavramsal çerçeveyi ortaya koyarak terimleri tanımlamış ve açıklamış, ardından konuyu sistematik bir biçimde temelden daha ayrıntılı düzeye doğru ele almıştır. Bu yönüyle eser, açıklayıcı ve düzenli bir üslupla kaleme alınmıştır. Ayrıca fıkhi terimlerin taşıdığı zorluklara rağmen ifadeleri mümkün olduğunca açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya koymuş, konuyla ilgili delilleri de ihmal etmeyerek çalışmaya dahil edip okuyucuya sadece meseleyi öğretmemiş aynı zamanda okuyucunun Kur'an-ı Kerim, hadis ve farklı mezheplerdeki yaklaşımları da öğrenmesini sağlamıştır. Eserin dili akademik bir üslupla ifade edilmiştir. Eserde dikkat çeken bir diğer husus, müellifin sadece Hanefi fıkına değil dört mezhebin görüşüne de yer vermesi, eserin mukayeseli bir şekilde ele alındığına işaret etmektedir. Bu da eserin güçlü yönünü ortaya çıkarmış bulunmaktadır.

Eserde dipnotlara yer verilmiş olması yazarın çeşitli kaynak ve delillerden istifade ettiğini ortaya koymaktadır. Dipnotlarda belirttiği kaynaklardan da anlaşılacağı üzere yazar, çalışmasında klasik İslam kaynaklarından istifade etmiştir. Konuları aşamalı olarak açıklamış karmaşık olan detaylara yer vermekten kaçınmıştır. Kitapta yer yer kullanılan ağır ifadelerin olması başlangıç seviyesindeki öğrenciyi zorlayabilir, fakat bu ağırlık müellifin yaklaşımından değil İslam hukukunun en dikkat gerektiren alanlarından kaynaklanır. Eleştirilecek yönler bakımından her eserde olabileceği gibi bu eserde de bazı hususlarda iyileştirme yapılabileceği

² Adnan Algül, *El-hulasatü el-fikhiyye fi'l-ahvâli 'ş-şahsiyye* (İstanbul: İlahiyat Yayınları, 2024), 287.

düşünülebilir. Buna örnek olarak müellif Hanefî mezhebi sıhhat şartlarını ele almadığı halde bu şartlardan daha önce bahsettiğini belirtmektedir.³ Eserde Hanefî mezhebindeki fâsid ile batıl arasındaki ayrım ile akdin çeşitleri konusu ele alınmıştır. Buna ek olarak, Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi’ne ilişkin hükümleri herhangi bir tahlil ve değerlendirmeye tabi tutmaksızın nakletmiş; meseleyi daha ziyade Osmanlı aile hukukundaki uygulamanın bu şekilde olduğunu göstermekle iktifa eden betimleyici bir üslupla ele almıştır. Ayrıca bu düzenlemelerin hangi mezheplere dayandığı yahut hangi mezheplerden iktibas edildiği hususunun açıkça belirtilmemesi çalışmanın metodolojik şeffaflığını zayıflatmaktadır. Bu durum, özellikle karşılaştırmalı hukuk çalışan araştırmacıların verilen bilginin fıkhi dayanağını tespit etmesini zorlaştırmakta ve eserin referans değerini kısıtlamaktadır. Eser öğretici bir nitelikte olup geniş bir kitleye hitap etmektedir. İslam Aile Hukuku literatürüne uymakla beraber İslam hukuku alanında kaynak olarak değerlendirilebilecek niteliktedir. Ders kitabı formatında hazırlanmış olan bu eser aile hukukunun temel düzenini öğrenmek isteyenler için başlangıç mahiyetinde bir eser olarak değerlendirilebilecek niteliktedir. Hem öğrenciler hem araştırmacılar kitabı başvuru kaynağı olarak kullanabilir.

³ Algül, *el-Hulâsatu’l-fıkhıyye fi’l-ahvâli’ş-şahsiyye (ez-zevâc ve’t-talâk)*, 57.

Kaynakça

- Algöl, Adnan. *el-hulâsatu'l-fıkhiyye fi'l-ahvâli's-şahsiyye (ez-zevâc ve't-talâk)*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2. Basım, 2024.
- Dağcı, Şamil. “İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri1 (Devamlı Evlenme Engelleri)”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/1(Haziran 1999),175-238. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2573024>